

шкоди живим істотам, матеріальним цінностям або довкіллю [2, с. 225].

Систему заходів пожежної безпеки утворюють організаційні, інженерно-технічні та інші заходи [2, с. 226]. Це, зокрема: організація пожежної охорони, навчання, інструктажів з питань пожежної безпеки; запровадження нових засобів протипожежної автоматики і пожежогасіння, підвищення вогнестійкості будівельних конструкцій; своєчасне проведення профілактичних оглядів та ремонтів устаткування; встановлення відповідного протипожежного режиму (відведення місць для паління, можливість застосування побутових нагрівальних приладів, встановлення правил стоянки транспортних засобів тощо); вивчення правил пожежної безпеки та навчання персоналу; забезпечення приміщень планами (схемами) евакуації, осіб в разі виникнення пожежі [3, с. 164–165].

Всі ці заходи направлені на досягнення основної мети пожежної безпеки – запобігання виникненню пожеж (зведення до мінімуму випадків виникнення пожеж), зменшення її негативних наслідків та здійснення захисту життя та здоров'я людини, майна, навколишнього природного середовища. Обов'язок щодо організації та забезпечення охорони від пожеж підприємств, установ, організацій та інших об'єктів покладається на Державну службу України з надзвичайних ситуацій (ДСНС України) [4]. Таку свою діяльність ДСНС України здійснює на підставі договорів, укладених з відповідними органами [4].

Діяльність із забезпечення пожежної безпеки є складовою виробничої та іншої діяльності посадових осіб і працівників підприємств, установ та організацій. Це відображається у трудових договорах (контрактах), статутах та положеннях. Забезпечення пожежної безпеки суб'єкта господарювання покладається на роботодавця та керівників таких суб'єктів господарювання [1; 2, с. 226].

Досліджуючи правове регулювання пожежної безпеки, вважаємо, за необхідне, звернути увагу на особливості регулювання відносин у сфері забезпечення пожежної безпеки. По-перше, суспільні відносини регулюються різними галузями права, зокрема, адміністративним та трудовим [3, с. 272]. По-друге, діяльність суб'єктів залежно від їх правового статусу може виражатися у різних формах публічного адміністрування: правотворчості, правозастосування, укладення різного роду правових договорів та здійснення інших юридично значимих дій, а також у формі проведення організаційних заходів з попередження і гасіння пожеж, здійснення матеріально-технічних дій [2, с. 226].

Правове регулювання відносин щодо забезпечення пожежної безпеки в Україні здійснюється на рівні законів та підзаконних нормативно-правових актів. Відповідно до офіційного порталу Державної служби України з надзвичайних ситуацій законодавство України, яке регулює відносини у сфері забезпечення пожежної безпеки поділяється на: Постанову Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій», Кодекс цивільного захисту України, закони України, Укази Президента України, Постанови та Розпорядження Кабінету Міністрів України, накази МВС України [5].

Основним загальнодержавним нормативно-правовим актом пожежної безпеки є Кодекс цивільного захисту України [5], який закріпив норми, направлені на регулювання відносин, пов'язаних із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної

їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [4].

Міжгалузеві нормативно-правових актів пожежної безпеки поширюються на підприємства, установи та організації декількох галузей незалежно від форм власності. Це відповідні правила, положення, інструкції та розпорядження, що встановлюють загальні вимоги пожежної безпеки, обов'язкові для виконання в усіх галузях виробничого та невиробничого середовища [2, с. 227].

До таких нормативних актів належать, зокрема: Правила Порядку спільних дій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій та пожеж в організаціях, установах і закладах з цілодобовим перебуванням людей, затв. наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 31 липня 2012 р. № 1061/468/587/865 [11]; Інструкція про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події, затв. Наказом МВС України від 14.09.2016 р. за № 1254/29384 [12]; Про інформування територіальних органів ДСНС про звернення чи доставку до закладів охорони здоров'я осіб з тілесними ушкодженнями чи отруєнням, отриманими під час пожежі (її вторинних проявів), або тих, що померли від травм і впливу небезпечних факторів пожежі, затв. Наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України від 20.03.2018 р. № 216/512 [13]; Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятуваль-

ної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж, затв. Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26.04.2018 р. № 340 [14].

Поряд із загальнодержавними та міжгалузевими НАПБ важливими для регулювання відносин забезпечення пожежної безпеки є галузеві нормативні акти. Вони поширюють свою дію на підприємства, установи та організації певної галузі [2, с. 227]. Проекти галузевих правил пожежної безпеки погоджуються Державною службою України з надзвичайних ситуацій відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України [1]. Тут найбільш характерними прикладами можуть бути: Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України, затв. наказом Міністерства освіти та науки України від 15.08.2016 р. № 974 [15]; Про затвердження Правила пожежної безпеки в метрополітенах, затв. Наказом Міністерства інфраструктури від 20.06.2012 р. № 335 [16] тощо.

У відповідності з Правилами пожежної безпеки в Україні керівник підприємства повинен визначити обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки, призначити відповідальних за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, дільниць, технологічного та інженерного устаткування, а також за утримання й експлуатацію засобів протипожежного захисту. Обов'язки щодо забезпечення пожежної безпеки, утримання та експлуатації засобів протипожежного захисту передбачаються у посадових інструкціях, обов'язках, положеннях про підрозділ [9].

Разом з тим, для кожного приміщення об'єкта або групи його приміщень однакового призначення мають бути розроблені та затверджені керівником об'єкта або уповноваженою ним посадовою особою інструкції про заходи пожежної безпеки [9].

Керівники об'єктів, підприємств повинні забезпечити утримання засобів протипожежного захисту, зокрема системи протипожежного захисту, у працездатному стані та забезпечити підтримання їх експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) [2, с. 228].

Керівник об'єкта та/або підприємства своїм розпорядчим документом визначає спеціальні місця для куріння, які необхідно позначити відповідним знаком або написом, і місця, де встановлюють урну або попільницю з негорючих матеріалів.

На кожному об'єкті з урахуванням його пожежної небезпеки наказом (інструкцією) встановлюється відповідний протипожежний режим [9]. Працівники зобов'язані дотримуватися встановлених вимог протипожежного режиму та виконувати інші вимоги з питань пожежної безпеки, які передбачені нормативними актами та актами чинними на відповідних об'єктах.

Висновки. Підсумовуючи, відзначимо, що такий кодифікований акт як Кодекс цивільного захисту України є головним та важливим елементом нормативно-правової бази з питань пожежної безпеки. Даний кодекс об'єднав норми, якими забезпечується регулювання суспільних відносин у сфері цивільного захисту населення, в цілому, а також здійснено об'єднання правових приписів щодо забезпечення пожежної безпеки та охорони в Україні.

В Кодексі цивільного захисту України виділена лише одна глава питанням пожежної безпеки, яка складається з 9 статей. Тому, на нашу думку, в Кодексі недостатньо повно висвітлені питання пожежної безпеки як елементу системи охорони праці в органах публічної влади, на підприємствах, установах, організаціях, а також посиленню санкції за несення відповідальності за правопорушення у сфері пожежної безпеки керівників публічного адміністрування.

В українському законодавстві міститься багато нормативно-правових актів, які регулюють питання пожежної безпеки, що сприяють формуванню єдиної державної системи з питань пожежної безпеки та захисту громадян, а також системи охорони праці зайнятих громадян, що відповідає міжнародним стандартам з питань пожежної безпеки та охорони праці, та підвищенню рівня пожежної безпеки на практиці.

У статті розглянуто комплексно правове регулювання пожежної безпеки, яке допоможе удосконалити правові норми, що охороняють право на належні, безпечні і здорові умови праці. Метою статті є дослідження сучасного стану правового регулювання пожежної безпеки в Україні та виокремлення особливостей вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази у сфері пожежної безпеки.

Правове регулювання пожежної безпеки регулює суспільні відносини у сфері забезпечення пожежної безпеки: 1) відносини регулюються різними галузями права, зокрема, адміністративним та трудовим; 2) діяльність суб'єктів залежно від їх правового статусу може виражатися у різних формах публічного адміністрування: правотворчості, правозастосування, укладення правових договорів, а також проведення організаційних заходів.

Правове регулювання відносин щодо забезпечення пожежної безпеки в Україні здійснюється на рівні законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Основним загальнодержавним нормативно-правовим актом пожежної безпеки є Кодекс цивільного захисту України, який побудовано на концептуальних засадах правового регулювання відносин у сфері цивільного захисту, у тому числі відносин пов'язаних із захистом населення, територій, навко-

лишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них.

Кодекс цивільного захисту України є головним та важливим елементом нормативно-правової бази з питань пожежної безпеки. Даний кодекс об'єднав норми, якими забезпечується регулювання суспільних відносин у сфері цивільного захисту населення, в цілому, а також здійснено об'єднання правових принципів щодо забезпечення пожежної безпеки в Україні.

Ключові слова: цивільний захист, пожежна безпека, суспільні відносини, правове регулювання.

Matchuk S. CURRENT STATE OF LEGAL REGULATION OF FIRE SAFETY IN UKRAINE

The article deals with the comprehensive legal regulation of fire safety, which will help to improve the legal norms that protect the right to proper, safe and healthy working conditions. The purpose of the article is to study the current state of legal regulation of fire safety in Ukraine and highlight the features of improving the legislative and regulatory framework in the field of fire safety.

Legal regulation of fire safety regulates public relations in the field of fire safety: 1) relations are regulated by various branches of law, in particular, administrative and labor; 2) the activity of subjects, depending on their legal status, can be expressed in various forms of public administration: law-making, law enforcement, conclusion of legal contracts, as well as organization activities.

Legal regulation of relations regarding the provision of fire safety in Ukraine is carried out at the level of laws and by-laws.

The main national normative legal act on fire safety is the Civil Protection Code of Ukraine, which is

built on the conceptual foundations of the legal regulation of relations in the field of civil protection, including relations related to the protection of the population, territories, natural environment and property from emergency situations, response on them.

The Code of Civil Protection of Ukraine is the main and important element of the regulatory framework on fire safety. This code combined the norms that ensure the regulation of social relations in the field of civil protection of the population, as a whole, as well as the unification of legal prescriptions regarding the provision of fire safety in Ukraine.

Key words: civil defense, fire safety, public relations, legal regulation.

Література

1. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
2. Парпан Т.В. Сучасний стан правового регулювання пожежної безпеки в Україні. Право і суспільство. № 6-2. 2013. С. 225–229.
3. Охорона праці в галузі юриспруденції: посіб. для студ. вищ. навч. закл. [П.Д. Пилипенко, О.І. Жолнович, З.Я. Козак та ін.] ; за ред. П.Д. Пилипенка. К. : Ін Юре, 2013. 272 с.
4. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text>
5. Інформаційна сторінка веб-порталу Державної служби України з надзвичайних ситуацій. URL : <https://dsns.gov.ua/uk/zakonodavstvo/zakonodavstva-insi-normativno-pravovi-akti-sferi-kompetencyi-dsns>
6. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
7. Козак З.Я. Правове регулювання охорони праці : навчальний посібник. Львів, 2003. 168 с.

8. Порядок обліку пожеж та їх наслідків: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 р. № 2030. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2030-2003-%D0%BF#Text>

9. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні: затв. Наказом МВС України від 30 грудня 2014 р. № 1417. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>

10. Про затвердження Правил з пожежного спостереження: затв. Наказом МВС України від 13 лютого 2017 р. № 111. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-17#Text>

11. Порядок спільних дій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій та пожеж в організаціях, установах і закладах з цілодобовим перебуванням людей: затв. наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 31 липня 2012 р. № 1061/468/587/865. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1396-12#Text>

12. Інструкція про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: наказ МВС України від 22.08.2016 № 859. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1254-16#Text>

13. Про інформування територіальних органів ДСНС про звернення чи доставку до закладів охорони здоров'я осіб з тілесними ушкодженнями чи отруєннями, отриманими під час пожежі (її вторинних проявів), або тих, що померли від травм і впливу небезпечних факторів пожежі: Наказ МВС України та Міністерства охорони здоров'я України від 20.03.2018 р. № 216/512. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0417-18#Text>

14. Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.04.2018 р. № 340. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-18#Text>

15. Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України : наказ Міністерства освіти та науки України від 15.08.2016 р. № 974. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1229-16#Text>

16. Про затвердження Правил пожежної безпеки в метрополітенах : Наказ Міністерства інфраструктури від 20.06.2012 р. № 335. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1128-12#Text>

